

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1999-2000

2 FÉVRIER 2000

Proposition de loi modifiant l'article 2, § 1er, de la loi du 19 juillet 1991 relative aux registres de la population et aux cartes d'identité et modifiant la loi du 8 août 1983 organisant un registre national des personnes physiques

(Déposée par Mme Anne-Marie Lizin et consorts)

DÉVELOPPEMENTS

Depuis de nombreuses années, des femmes marocaines immigrées dans notre pays ont été répudiées par leur mari. Celles-ci doivent toujours en supporter les conséquences dans la vie de tous les jours c'est-à-dire d'être humiliées lorsqu'elles doivent exhiber leur document d'identité grevé de la mention «répudiée».

Jusqu'à ce jour, l'État belge n'a pris aucune position qui pourrait empêcher cette situation. Il n'existe pas de politique générale et intégrée au niveau fédéral pour faire face à cette problématique.

Tout au plus, certains dossiers qui sont traités au cas par cas aboutissent à un refus de reconnaître la répudiation, le juge estimant que cet acte est contraire à l'ordre public belge ou encore décidant que c'est le lieu de résidence principale qui doit être pris en considération et non plus la nationalité, vu la longue période de résidence dans notre pays.

Dans les circonstances actuelles, il n'est plus acceptable que la femme soit considérée comme un sujet sans droit ou encore de permettre à l'autorité d'exposer cette femme à une humiliation résultant de l'inscription d'une mention discriminatoire sur des documents officiels d'identité.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1999-2000

2 FEBRUARI 2000

Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 2, § 1, van de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters en de identiteitskaarten en tot wijziging van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen

(Ingediend door mevrouw Anne-Marie Lizin c.s.)

TOELICHTING

Sinds vele jaren zijn er in ons land Marokkaanse migrantenvrouwen die door hun man verstoten zijn. In het dagelijkse leven dragen ze daar voortdurend de gevolgen van in die zin dat ze een vernedering ondergaan wanneer ze hun identiteitsdocument moeten tonen met daarop de vermelding «verstoten».

Tot op heden heeft de Belgische Staat geen enkel standpunt ingenomen om deze situatie te verhinderen. Op federaal vlak bestaat er geen algemeen en geïntegreerd beleid om deze problemen op te lossen.

Hoogstens wordt de toestand van geval tot geval beoordeeld en weigert de rechter de verstoting in een aantal dossiers uiteindelijk te erkennen wanneer hij van mening is dat deze handeling strijdig is met de Belgische openbare orde of nog beslist dat de hoofdverblijfplaats in aanmerking moet worden genomen en niet meer de nationaliteit gelet op de lange verblijfsperiode in België.

In de huidige omstandigheden kan niet meer aanvaard worden dat de vrouw als een rechteloze persoon wordt beschouwd of dat de overheid toestaat dat ze aan vernederingen wordt blootgesteld ten gevolge van een discriminerende vermelding op officiële identiteitsdocumenten.

En effet, à la différence du divorce judiciaire demandé par la femme, qui est limitativement prévu par la loi, aucun motif n'est exigé de l'époux qui répudie. Il s'agit là d'un pouvoir absolument discrétionnaire de répudier. En outre, la déclaration peut émaner soit de l'époux, soit même d'un mandataire qu'il désigne à cet effet.

Au Maroc, depuis la réforme de certains articles de la «Mudawwana» en 1993, la répudiation ne sera enregistrée par les «adoul» qu'après autorisation du juge et tentative de conciliation effectuée par celui-ci. Il est à noter que si, pour une raison quelconque, l'épouse ne recevait pas la convocation qui lui était adressée afin de se présenter à la séance de conciliation, il serait passé outre à sa présence, dans le cas où le mari maintiendrait sa décision de répudier. Sur ce point encore, le déséquilibre de l'autorité se fait sentir.

En effet, même si certains articles du Code marocain ont été modifiés pour tendre vers un équilibre entre les deux époux, dans la pratique, la répudiation reste toujours une décision unilatérale de la part du mari.

Alors, face à la problématique de la répudiation, totalement contraire au respect de la dignité humaine, il faut absolument que nous puissions faire un premier pas pour réfuter toute reconnaissance de répudiation, en interdisant toute mention de répudiation sur tout document d'identité.

Si nous prenons l'exemple du texte de la «coordination circulaire» du 2 avril 1984 — circulaire relative aux cartes d'identité (d')étranger, aux cartes de séjour de ressortissant d'un État membre de la CE, aux certificats d'inscription au registre des étrangers, attestations d'immatriculation et films de protection des titres de séjour, quant à la procédure de leur délivrance aux ayants droit, ainsi qu'à la fourniture de leurs formules aux communes et aux modalités de contrôle — nous pouvons y trouver, au paragraphe 5.2.4, la description de l'état civil: état de célibataire, marié, veuf, séparé, divorcé. Toutes ces descriptions sont inscrites sans qu'aucune mention particulière ne soit faite. Or, lorsqu'il s'agit d'un mariage dissous par répudiation, il est utilisé pour chacun des deux époux le mot répudiation. Cette mention particulière devrait être considérée en droit belge comme inacceptable dans des documents émanant d'une autorité, tels que la carte d'identité d'un étranger.

In tegenstelling tot de echtscheiding die op verzoek van de vrouw door de rechter uitgesproken wordt, in een aantal limitatief door de wet bepaalde gevallen, wordt van de echtgenoot die zijn vrouw verstoot, geen enkele motivering gevraagd. Hij beschikt over een absoluut discretionaire bevoegdheid om zijn vrouw te verstoten. Bovendien kan de verklaring niet alleen afgelegd worden door de echtgenoot maar zelfs door een lasthebber die de echtgenoot daartoe aanwijst.

In Marokko wordt de verstoting sinds de hervorming van de «Mudawwana» in 1993 door de «adoel» pas geregistreerd nadat de rechter daartoe machtiging heeft gegeven en een verzoeningspoging heeft ondernomen. Er zij echter vermeld dat indien de echtgenote om een of andere reden de voor haar bestemde oproeping om op de verzoeningszitting te verschijnen niet heeft ontvangen, geen rekening wordt gehouden met haar afwezigheid mocht de man toch bij zijn beslissing blijven om haar te verstoten. Op dat punt blijkt dat de machtsverhoudingen nog altijd niet in evenwicht zijn.

Ook al zijn een aantal artikelen van het Marokkaanse wetboek gewijzigd om te streven naar een evenwicht tussen de twee echtgenoten, in de praktijk blijft de verstoting dus nog altijd een eenzijdige beslissing van de man.

Ten aanzien van het probleem van de verstoting, een verschijnsel dat volledig in strijd is met de eerbied voor de menselijke waardigheid, moet het absoluut mogelijk zijn nu een eerste stap te ondernemen om de verstoting elke erkenning te ontnemen door elke vermelding in die zin op het identiteitsbewijs te verbieden.

We nemen als voorbeeld de tekst van de coördinatieomzendbrief van 2 april 1984 betreffende de identiteitskaarten voor vreemdelingen, de verblijfskaarten van een onderdaan van een lidstaat van de EEG, de bewijzen van inschrijving in het vreemdelingenregister, de attesten van immatriculatie en de beschermende films voor de verblijfsbewijzen, inzonderheid de wijze van afgifte ervan aan de rechthebbenden, de levering van de formulieren aan de gemeenten en de controlemaatregelen. In § 5.2.4 treffen we de omschrijving van de burgerlijke staat aan: staat van ongehuwde, gehuwde, weduwnaar/weduwe, gescheiden van tafel en bed, uit de echt gescheiden. Al deze omschrijvingen worden gegeven zonder enige bijzondere vermelding. In geval van een huwelijk dat door verstoting ontbonden is, wordt echter voor beide echtgenoten het woord verstoting gebruikt. Deze bijzondere vermelding moet in het Belgische recht als onaanvaardbaar worden beschouwd wanneer het voorkomt in documenten, zoals de identiteitskaart van een vreemdeling, die afkomstig zijn van een overheidsorgaan.

COMMENTAIRE DE L'ARTICLE

La procédure de la répudiation, ainsi que toutes les conséquences qui en découlent, restent quelque chose d'outrageant pour la femme. C'est sur une de ces résultantes directes que nous voulons agir en demandant l'interdiction de toute mention particulière sur une carte d'identité d'étranger.

Ainsi la proposition vise à rendre toute la dignité à la ressortissante étrangère victime de cette procédure.

Anne-Marie LIZIN.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

L'article 2, alinéa 1er, de la loi du 19 juillet 1991 relative aux registres de la population et aux cartes d'identité et modifiant la loi du 8 août 1983 organisant un registre national des personnes physiques est complété comme suit :

« Sans préjudice de ce qui précède, tout document d'identité délivré sur base d'une inscription au registre national ne peut en aucun cas faire mention de la répudiation. »

Anne-Marie LIZIN.
Paul WILLE.
Christine CORNET d'ELZIUS.
Marie NAGY.
Frans LOZIE.
Mohamed DAIF.
Jean-François ISTASSE.
Marie-José LALOY.

TOELICHTING BIJ HET ARTIKEL

De verstotingsprocedure alsook alle gevolgen die eruit voortvloeien, blijven beledigend voor de vrouw. Wij willen ingrijpen op een van deze rechtstreekse gevolgen en vragen dat elke bijzondere vermelding op de identiteitskaart van vreemdelingen verboden wordt.

Op die wijze beoogt het voorstel de buitenlandse vrouw die het slachtoffer is van deze procedure, haar waardigheid terug te geven.

*
* *

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 2, eerste lid, van de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters en de identiteitskaarten en tot wijziging van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen wordt aangevuld als volgt :

« Onverminderd het voorgaande mag geen enkel identiteitsdocument dat afgegeven wordt op grond van een inschrijving in het Rijksregister, melding maken van de verstoting. »